

Vincent van Gogh

Dostlukla

Seçme Mektuplar

Dostlukla kitabı Van Gogh Müzesi, Amsterdam ve Huygens ING, Lahey, (Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences) desteği ile yürütülen **Van Gogh Mektupları Projesi**'nin bir parçasıdır. Leo Jansen, Hans Luijten ve Nienke Bakker tarafından hazırlanmış olan 6 ciltlik *Vincent van Gogh - The Letters: The Complete Illustrated and Annotated Edition*'dan (Brüksel: Mercatorfonds; Londra ve New York: Thames and Hudson, 2009) seçilerek yayımlanmıştır.

www.vangoghletters.org

www.vangoghmuseum.com

www.huygens.knaw.nl

Dutch Foundation for Literature'a kitabın yayımlanmasına verdiği destek için teşekkür ederiz.

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Yapı Kredi Yayınları - 4477
Özel

Dostlukla - Seçme Mektuplar / Hazırlayanlar: Leo Jansen, Hans Luijten ve Nienke Bakker
Özgün adı: **Vincent van Gogh - De kunst van het woord - Zijn mooiste brieven**, Uitgeverij Carrera, 2014, Amsterdam
İngilizceden çevirenler: **Nurettin Elhüseyni - Pınar Kür**
Çeviriye temel alınan baskı: **Vincent van Gogh - Ever Yours - The Essential Letters**, Yale University Press, 2014, New Haven ve Londra

Kitap editörü: **Derya Önder**
Düzeltilen: **Ömer Şişman - Korkut Tankuter**

Kapak ve sayfa tasarımı: **Nahide Dikel**
Ön kapak fotoğrafı: **587A mektup**
Arka kapak fotoğrafı: **392A-F mektup**
Grafik uygulama: **İlknur Efe**

Baskı: Mas Matbaacılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No: 3 Kağıthane-İstanbul
Telefon: (0 212) 294 10 00 e-posta: info@masmat.com.tr
Sertifika No: 12055

1. baskı: İstanbul, Eylül 2015
ISBN 978-975-08-3384-7

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2012
Sertifika No: 12334
Copyright © 2014, Van Gogh Museum, Amsterdam

Aşağıda belirtilenler dışında bu kitaptaki tüm mektuplar Vincent van Gogh Vakfı'na aittir ve Van Gogh Müzesi'nde bulunmaktadır: Fonds Van der Linden, Musées Royaux des Beaux-Arts de Belgique, Brussels: 821; Institut National d'Histoire de l'Art, Paris: 695; Musée Réattu, Arles: 739; özel koleksiyonlar: 325, 569, 665, 691 (kısmi), 740, 756, 853; Thannhauser Collection, Guggenheim Museum, New York: 849; Thaw Collection, The Morgan Library & Museum, New York: 587, 599, 622, 628, 632, 651, 655, 698, 706, 822; ve yeni bilinmeyen: 716, 776 (kısmi).

Bütün yayın hakları saklıdır.
Kitabın metni ve içinde yer alan görseller yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla alıntılanamaz ve çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 142 Odakule İş Merkezi Kat: 3 Beyoğlu 34430 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Vincent van Gogh

Dostlukla

Seçme Mektuplar

Hazırlayanlar

Leo Jansen, Hans Lijten, Nienke Bakker

Çevirenler

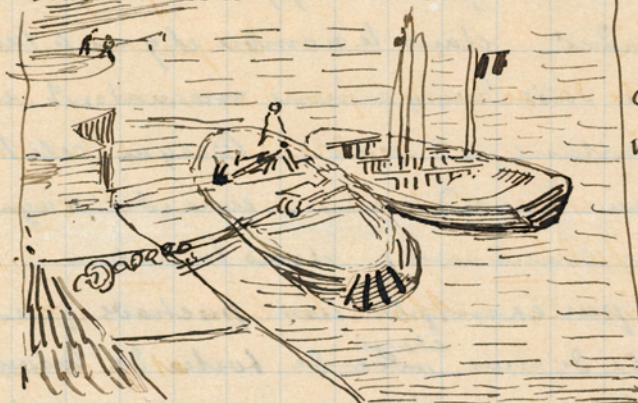
Nurettin Elhüseyni - Pınar Kür

YAPI KREDİ YAYINLARI

Qu'est devenu le souvenir de mouve
n'en ayant plus entendu parler j'ai été
porté à croire que Tenbeeg l'aurait dit
quelque chose ^{de désagréable} / sans savoir qu'on le
refuserait au autre misère. Naturellement
je ne m'en ferai pas de mauvais sang dans
ce cas

Je travaille dans ce moment à une étude

comme ceci
des bateaux
vu d'en haut
d'un quai
les deux
bateaux
sont d'un

rose violacé l'eau est très verte plus de
ciel un drapeau tricolore au mat
un ouvrier avec une brouette décharge de sable.

L'encaustique un des fins. Au large les trois
autres des fins de jardin ou finira par ne plus les
prendre à la poste parce que le format est trop grand.

Je crois que je n'aurai plus un bien beau
modèle de femme. elle avait promis plus
elle a à ce qui paraît gagné des sous en

Bebé için

İçindekiler

Aksilikler ve Sebat: Bir Sanatçının Hayatı
Leo Jansen, Hans Luijten ve Nienke Bakker • 9

Giriş: Bir Tarihe Dayanan Mektuplar • 49

Okura Not • 53

Lahey, 29 Eylül 1872 – 17 Mart 1873 • 55

Londra, 13 Haziran 1873 – 8 Mayıs 1875 • 58

Paris, 6 Temmuz 1875 – 28 Mart 1876 • 67

Ramsgate, Pazartesi ve Isleworth, 17 Nisan – 25 Kasım 1876 • 76

Dordrecht, 7 Şubat – 23 Mart 1877 • 99

Amsterdam, 30 Mayıs 1877 – 3 Nisan 1878 • 106

Borinage ve Brüksel, yak. 13 Kasım 1878 – 2 Nisan 1881 • 133

Etten, 5 Ağustos – yak. 23 Aralık 1881 • 165

Lahey, 29 Aralık 1881 – 10 Eylül 1883 • 197

Drenthe, yak. 14 Eylül – 1 Aralık 1883 • 391

Nuinen, yak. 7 Aralık 1883 – yak. 14 Kasım 1885 • 420

Antwerp, 28 Kasım 1885 – yak. 11 Şubat 1886 • 520

Paris, yak. 28 Şubat 1886 – Ekim sonları 1887 • 543

Arles, 21 Şubat 1888 – 3 Mayıs 1889 • 552

Saint-Rémy-de-Provence, 9 Mayıs 1889 – 13 Mayıs 1890 • 761

Auvers-sur-Oise, Salı, 20 Mayıs – 23 Temmuz 1890 • 843

Eskiz İllüstrasyonları • 863

Adlar Dizini • 871

Biyografiler • 898

Yayın notu: 49, 79, 83, 117, 143, 148, 179, 193, 224, 252, 260, 288, 310, 371, 386, 392, 509, 515, 537, 545, 550, 572, 619, 638, 663, 673, 686, 726, 741, 801, 850, 875, 898 numaralı mektupların çevirisi Pınar Kür'e, bunun dışındaki bütün çeviriler Nurettin Elhüseyni'ye aittir.

Aksilikler ve Sebat: Bir Sanatçının Hayatı

Leo Jansen, Hans Luijten ve Nienke Bakker

“Kederli, ama her zaman sevinçli”

2 Korintliler 6:10

Vincent van Gogh'un (1853-1890) mektupları ve sanat eserleri, hepimizin paylaştığı arzuları ve duyguları tam da can evinden yakalar. Son derece meraklı kişiliğiyle, çevresindeki dünyayı özümsemi; ama o dünyayla ilişki kurmasının tek yolu sözlerden ve imgelerden oluşan bir karşı-dünya yaratmaktır. İsteddiği şey insanları avutacak sanatı yapmaktır: Renkleri ve eşsiz çizgileri büyüleyici renkler ve emsalsiz desenler aracılığıyla, “sıkıntılı gönüller için avutucu bir sanat” [mektup 739]. Mektupları bunu başarmaya nasıl koyulduğunun ve onu böyle bir uğraşta sebat etmeye neyin yönelttiğinin ustaca bir anlatımıdır.

Van Gogh fanatiklik noktasına varacak derecede coşkuluymuş, azap çektirecek kadar yüksek engeller koydu önüne, onları aşmaya dönük uzun ve zorlu bir uğraşta girdi. Davasını ileriye götürmek için sürekli elinden geleni yapmakla, böyle davranması gerektiğini düpedüz doğalmış gibi görmekle, kişisel hayatını tamamen sanata tâbi kıldı. Böyle bir tutumun kendine özgü tehlikeler barındırdığı ölümden beş yıl önce kafasına dank etti: “Sanat konusunda kesin bir inancımın olması, kendi eserlerimde neye varmak istediğimi bildiğim ve böyle bir girişimde batacak olsam bile işin üstesinden gelmeye çalışacağım anlamına gelir” [531].

Vincent van Gogh elinden her iş gelen ama hiçbirinde ustalaşmayan biriydi, ta ki 1880’de bir sanat kariyeri için uğraşmaya karar verinceye ve yavaş yavaş kaderine dört elle sarılma noktasına gelinceye kadar. Dönüp geriye bakıldığında, bir sanatçı olarak gelişme yoluna şaşırtıcı bir hızla girdiği söylenebilir: Onu dünya çapında üne kavuşturacak kapsamlı eserleri çizmesi ve resmetmesi sadece on yılını aldı. Ne var ki takdir uzun bir süre sonra geldi. Eserleri ancak 1890’da canına kıymasından sonra hak ettiği ilgiyi görmeye başladı ve öncü bir sanatçı olarak ulaştığı şöhret sıkı biçimde kökleşti – bu gelişmede mektupları hayati bir rol oynadı.

Vincent van Gogh: Karmaşık Bir Karakter

Van Gogh görünüşü çarpıcı biriydi. Onunla 1890’da tanışan Jo van Gogh-Bonger’in 1914 tarihinde yayımlanan mektup seçkisine yazdığı önsözdeki tarifıyla, “sağlıklı

bir ten rengi, neşeli bir yüz ifadesine sahip ve görünüş itibarıyla çok kararlı bir izlenim uyandıran gürbüz, geniş omuzlu bir adamdı.” Endamı ufak tefekti, yeşil gözlü, kızıl sakallı ve çilli idi; saçları kendisinden dört yaş küçük kardeşi Theo gibi kıvılcıktı. Bir yüz tiki vardı ve elleri sürekli hareket eder gibiydi. İçine kapanık biri olması, onunla birlikte yaşamayı güçleştiriyordu. Yabani ve hırpani kılık kıyafetinden, hararetsiz konuşma tarzından dolayı insanlar çoğu kez ondan ürkerdi. Görünüşü ve davranışlarının insanlara itici gelmesi, onun için hayatı hiç de kolaylaştırmadı.

Van Gogh hemen her zaman haklı olduğuna inanırdı ve bu da onu gayet yorucu birine dönüştürüyordu. Hırslı, azimli bir adamdı; ben-merkezci bir zorba gibi davranma eğilimi nedeniyle birçok kişi tarafından sevilmezdi. Böylesini onu “bir kaçık, bir katil, bir serseri” [408] gibi görürdü. Van Gogh da bundan rahatsızlık duymazdı: “İnan ki insanlar benim uzağından yakınından geçmediğim her türlü kötülüğü ve saçmalığı yaptığımdan kuşkulandıklarında kimi kez kahkahalarla gülüyorum. (Ben ki doğanın, incelemenin, çalışmanın ve özellikle insanların dostuyum)” [252]. Kapışmalardan kaçınmadığı gibi, kendini de kollamazdı. Theo, Mart 1887’de kız kardeşleri Wil’e bir mektubunda, onu “kendisinin düşmanı” diye tarif etmişti.

Van Gogh iç dünyasını yoklamaya son derece eğilimliydi: Ruh halindeki savrulmaları irdeleyip saptamaktan ya da ahlaki duruşunu yeniden tanımlamaktan hiç geri kalmazdı. Buna yönelmesi esasen konuşacak hiç kimsenin olmaması yüzündendi. Kendi ruh halini incelediğinde gördüğü şey “gergin” bir kişiydi. Yirmi dokuz yaşındayken, kendisiyle ilgili acımasız bir tablo çizdi:

“Kendimi kusursuz gördüğümü ya da birçok kimsenin beni aksi bir kişi olarak görmesinde kusurumun olmadığı kanısını taşıdığımı sanma. Sıklıkla fena halde ve huysuzca melankolik, hırçın hale geliyorum, bir tür açlık ve susuzluk içindeymişçesine yakınlık özlemi duyuyorum, yakınlık görmeyince de kayıtsız, haşin biri kesiliyorum ve hatta bazen yangına körükle gidiyorum. Muhabbetten hoşlanmıyorum; insanlarla ilişkiye girmek ve sohbet etmek çoğu kez eziyetli ve zor geliyor bana. Ama bunun tamamen olmasa bile büyük ölçüde nereden kaynaklandığını biliyor musun? Basbayağı asabiyetten – hem maddi, hem manevi anlamda son derece duyarlı biri olarak, böyle bir huyu aslında derin bedbahtlığa düştüğüm yıllarda edindim” [244].

Bu son sözleri sanat kariyeri yoluna girişinden hemen önceki yıllara göndermedir.

Ne kadar fevri hareket eden biri olursa olsun, genellikle epeyce düşünüp taşındıktan sonra çalışmaya koyulurdu: “Harika bir şey dürtüyle ortaya çıkmaz; bir araya getirilen küçük şeylerin bir dizisidir” [274]. Çoğu kez, Van Gogh’un keyifsizlikten kurtulmasını sağlayan şey, irade gücü ve sıkı çalışma olmuştu. En candan dostu ve sırdaşı, zorlu karakteriyle başa çıkabilecek tek kişi olan Theo’ya karşı suçluluk duygusunu bastırdı. Vincent kardeşinin kendisi için ne kadar emek verdiğinin farkındaydı ve Theo’ya borcunu asla ödeyemeyeceğini bilmek ara sıra onu kedere sürüklüyordu.

Theo'yla Baę

Vincent'in 1880'de, yani yirmi yedi yaşındayken bir sanatçı olma yönünde aldığı geç karar büyük ölçüde Theo'nun teşviki sayesindeydi. Onu bir sanat kariyerine yönelmeye Theo'nun ikna etmiş olması, sonraki yıllarda ilişkilerini bir hayli etkiledi. Theo kardeşine manevi ve maddi destek vermeyi görevi olarak saydı. Vincent'in on yıl süren sanatçılık hayatı boyunca, nazik bir velinimet olarak kaldı; verdiği destek kardeşinin sanat çabalarının ilerleyişinde paha biçilmez değerdedi. Vincent ilk başta Theo'nun maddi desteğini günün birinde ödeyebileceği bir borç, çalışmalarına alıcıların bulunmasıyla birlikte kazanacağı paraya mahsuben verilmiş bir avans olarak gördü. Ne var ki bu bir türlü gerçekleşmeyince, iki kardeşin vardığı anlaşmaya göre, Theo simsarlığını üstlendiği Vincent'in çizimlerini ve resimlerini dilediği gibi kullanabilecekti. Theo "kardeşliği" Vincent'e yaptığı yatırımı paraya çevirmekten çok daha önemli görse de, zamanla onun çalışmalarının özel nitelik ve değer taşıdığı kanısına vardı.

Sakin, yüce gönüllü Theo'nun inatçı, fevri kardeşine yardıma hep hazır olmasından ve karşılığında çok az şey almasından dolayı kardeşler arasındaki alışveriş esasen tek yönlüymüş gibi görünebilir. Oysa Theo kendi açısından Vincent'e çok bağımlıydı, Jo'ya onu "kelimenin her anlamında ikimiz için danışman ve kardeş" (1 Ocak 1889) diye tarif etmişti. Vincent'in ve Theo'nun karşılıklı bağımlılığı yıllar içinde artmaya devam etti ama birçok çatışmadan da yoksun değildi. Vincent kimi zaman Theo'ya kaba ve kötü davrandı, daima dediğini yaptırmaya çalıştı. Bu aralarındaki ilişkide bir sürü sıkıntı yarattı; öyle ki bir noktada Theo yollarını ayırmalarının daha iyi olacağı kanısına vardı. Ancak aralarındaki kardeşçe dostluk böyle sert çatışmalara rağmen ayakta kaldı. Vincent'in hayattaki güçlükleri atlatmasını sağlayan Theo, onunla "düşman dünya" [406] arasında bir tampon işlevi gördü. İyi yürekli kişiliğiyle hayatı boyunca Vincent'e karşı sorumluluk hissetti, kardeşine hep sadık kaldı, onu korudu ve birçok tuzaktan kurtardı.

Sevgi Dolu ve Koruyucu Bir Aile

İki kardeş arasındaki yakın bağlar kırsal Brabant'ta bir köy papazının oğulları olarak birlikte büyüdükleri çocukluk dönemlerine kadar iner. Baba Theodorus van Gogh (1822-1885) ve anne Anna van Gogh-Carbentus (1819-1907) çocuklarını namuslu ve çalışkan bir hayata temel oluşturan Hıristiyan değerleriyle yetiştirdi. Her ikisi de 19. yüzyılın orta sınıf ailelerinde mutak yaklaşımla, herhangi bir aile ferдинin adeta sürüden kopup gitmesini önlemek için ellerinden geleni yaptı. Görgü kurallarına sıkı sıkıya uyarak ve toplumda saygın yer edinenlerin hayat boyunca çok iyilikle karşılaşacağı yönündeki sağlam inancı koruyarak muteber bir hayat sürmeye çalıştılar. Muhterem Theodorus van Gogh'un mütevazı bir geçimle görev yaptığı Zundert, Helvoirt, Etten ve Nuenen köylerinin hepsi Hollanda'nın güney kesimindeki Noord-Brabant ilindeydi. Ahlaken makbul davranışa büyük önem veren bir vaiz olarak, hizmet verdiği cemaatlerden epeyce yakınlık görmeye güvenebilecek durumdaydı.